

tre, ipsarum arbitrio dispensanda sunt; quamvis ex verbis infra referendis incertum mihi sit, an status Demetriadis esset vere religiosus, vel tantum status simplicis continentiae, qualis nunc a multis extra religionem servatur. Similia etiam videntur verba illa apud eundem, epist. 13 ad Paulinum: *Jam non sunt tua quæ possides, sed dispensatio tibi credita est.* Itaque si hujusmodi personæ vovebant obedientiam Episcopo, prout verisimile est, ab illo vel ab aliquo ejus vices tenente dependentiam habere poterant in usu rerum suarum, præsertim si in alios usus præter pios convertendæ essent; nam quoad eleemosynas faciendas, et similia opera, fortasse erat eis facultas concessa ex vi illius paupertatis, quam profitebantur; nam hac fortasse ratione dixit Hieronymus Paulino: *Dispensatio tibi credita est; prædixerat enim: Præter victum, et vestitum, et manifestas necessitates, nihil cuiquam tribuas, ne filiorum panem canes comedant. Quem senseris tibi aut semper aut crebro de numis loquentem excepta eleemosyna, quæ indifferenter omnibus patet, institorem potius habeto, quam monachum.* Et forte in eodem sensu dixit ad Demetriadem: *Sin autem obierint (scilicet, avia et mater), cum ætas maturior fuerit, facies quod tibi visum fuerit (scilicet de tuis bonis), imo quod Dominus imperat, scitura nihil te habiturum, nisi quod in bonis operibus erogaveris.* Maxime vere servata fuit hæc paupertas in Religionibus, in quibus in communi vivitur. Et de his præcipue loquuntur Basilius, Augustinus et Benedictus in principio capitis citati, magisque hoc ex dicendis constabit.

ASSERTIO TERTIA.

Paupertatem, quæ excluderet omnium rerum dominium, etsi olim usitatam, non tamen omni tempore, vel in omni specie a religiosis observatam fuisse.

20. *Distinctio præmittenda.* — *Dominium bonorum mobilium apud Episcopum fuisse est probabile, probabilius apud ipsos religiosos privatos.* — Dico tertio, licet paupertas quoad carentiam dominii omnium bonorum temporalium fuerit semper in Ecclesia usitata, non tamen videtur observata in omni specie, vel in omni tempore status religiosi. Hanc assertionem mihi probant, quæ a principio pro utraque parte adducta sunt, propter quæ, et propter alia multa quæ in historiis occurrunt, et conjectura suadet, existimo varietatem circa hoc in Ecclesia fuisse, et unum quidem sic, alium vero sic perfectionem voluisse,

unumquemque prout proprium donum ex Deo habebat, 1 Cor. 7; nam in statu perfectionis latitudo est, quæ utrumque modum amplecti possit, et Christi consilium ita est de exacta paupertate, ut aliam non renuat. Possumus autem loqui de carentia dominii quoad bona stabilia, vel etiam quoad mobilia; item de statu religioso in vita privata, vel in communi. Quod ergo attinet ad bona mobilia, et ad statum privatæ vitæ, difficile profecto credi potest eos, qui statum illum profitebantur, non habuisse dominium, saltem illarum rerum quas ipso usu consumebant, quia illi religiosi non erant partes aliquis communitatis, apud quam posset esse talium rerum dominium; ille autem exquisitus modus usurpandi usum sine dominio, quem in perfectissimis viris solitariam vitam agentibus considerabimus, non est facile tribuendus omnibus feminis, aut viris, qui ordinariam vitam religiosam privatim servabant, quia non omnes habebant tam puros et perfectos affectus; nec verisimile est ex voto se obligasse ad illud genus paupertatis. Posset autem dici talium bonorum dominium fuisse tunc apud Ecclesiam, cujus illi religiosi subditi erant, et administrationem principalem fuisse apud Episcopum, cui subiciebantur, eos vero tantum habuisse actualem usum de licentia ejus. Verumtamen, licet hoc contingere potuerit, non tamen potest cum sufficienti fundamento affirmari, et præsertim de omnibus qui hujusmodi statum privatæ continentiae ac religionis assumebant, quod a fortiori intelligi potest ex adductis supra posteriori loco, et patebit etiam ex sequentibus.

21. *Dominium rerum stabilium apud ipsasmet privatas personas esse, probabilius est.* — Nam ex antiquis etiam historiis colligi potest in eodem statu haberi potuisse bona stabilia quoad proprietatem et dominium; hoc enim probat exemplum relatum ex Gregorio de Gordiana, quæ, dum erat sanctimonialis, habebat conductorem agrorum suorum. Item quod Hieronymus ait de Demetriade, quam significat futuram fuisse hæredem matris et aviæ, si antea deficerent, et tunc habituram liberam dispositionem rerum suarum, saltem quoad opera pietatis; et infra concludit: *Hæc ad virginem divitem, et virginem nobilem sum locutus.* Fateor tamen mihi non satis constare, an status illarum feminarum fuerit vere religiosus; si vero nihil aliud repugnet, non videtur id negandum propter hanc solam conditionem. Nam et Hieronymus et Gregorius

supponunt, illa conditione non obstante, potuisse feminas illas verum perfectionis statum profiteri. Quod ego intelligo ita esse, quia ex vi illius status tenebantur ad moderatum usum talium rerum, quas simul cum persona per aliquod votum Deo obtulerant, saltem per voti obligationem, et dependentiam ab aliquo cui obedire tenebantur. Faciunt etiam ad hoc confirmandum multa exempla, quæ superius adduxi. Conjectura etiam est, quia non oportebat, vel etiam sæpe non expediebat, in illo statu vivere ex eleemosynis, quod in feminis et virginibus certius est; ergo oportebat eas habere aliquos certos redditus, vel possessiones, ex quibus alerentur; ergo illarum dominium et proprietatem manere poterant in talibus personis, quia non habebant corpus religionis in quod transirent; nec potest cum fundamento dici transisse ad Ecclesiam, vel ad pauperes, aut aliquid simile, quia hoc non habet fundamentum, nec est verisimile, cum de illis bonis testari possent, vel jure hæreditario in eis succedere.

22. *Quid de religiosis in communitate viventibus sentiendum.* — De aliis autem religiosis, qui vitam communem in cœnobiis et conventibus professi sunt, verisimilius est, regulariter loquendo, eos non habuisse dominium aliquarum rerum stabilium vel mobilium, quia in his religionibus usitatum semper fuit renuntiare in principio omnia quæ antea possidebantur, ut patet ex Basilio, Augustino, Cassiano, Benedicto, locis supra citatis; postea vero non erat illis necessarium aliquid de novo acquirere in proprium dominium, neque hoc erat consentaneum statui eorum, nec voto paupertatis, quod emittebant, saltem in hoc sensu, ut sine facultate superioris, nihil hujusmodi retinere aut habere possint, ut ex prædictis Patribus colligitur. Nihilominus tamen verisimilius videtur non repugnasse semper illi statui habere hujusmodi dominium et proprietatem, vel valide, vel etiam licite ex licentia prælati, iusta causa concessa, quod ex sequenti assertionem clarius constabit.

ASSERTIO QUARTA.

Paupertatem, quæ reddat religiosum incapacem dominii, non fuisse a principio usitatam in Ecclesia, sed postea introductam.

23. *Christus habuit perfectissimam paupertatem, non tamen fuit incapax dominii.* — Dico ergo quarto: paupertas, quæ reddat hominem

incapacem dominii, non fuit in principio usitata in Ecclesia in aliquo statu religioso, sed postea justis de causis introducta est. Prior pars probari potest ratione sumpta ex dictis, quia hæc incapacitas non inducitur ex natura rei, unde neque est proprie materia voti paupertatis; quantumcumque enim quis velit se privare habilitate, quam habet ad dominium, non poterit, et ideo per se et ex natura rei non potest id vovere; non est ergo per se materia voti, sed potius est effectus tali voto adjunctus ex institutione Ecclesiæ, qua institutione supposita, est etiam ille effectus voluntarius voventi, qui volendo causam vult effectum. In primitiva autem Ecclesia, quamvis esset in usu votum paupertatis perfectissimum, nondum tamen erat hæc institutio, nullum enim illius vestigium in illa antiquitate per plures annos invenimus. Nec ex sola ratione aut perfectione talis status colligi potest. Primo, quia Christus Dominus perfectissimum statum religiosum habuit, et perfectam paupertatem, quoad abdicationem harum rerum temporalium, saltem pro aliquibus temporibus habuit, ut declarat Nicolaus IV, in c. *Ecce id*, de Verbor. significat., in 6, et a nobis latius tractatum est in 2 tom. tertiæ partis, disp. 28, sect. 2. Nemo autem hactenus dixit, nec cum probabilitate cogitari potest, illum fuisse incapacem dominii; quis enim illum incapacem redderet, vel cur ipse voluntarie hunc defectum assumeret, qui neque ad exemplum, neque ad aliquam operum perfectionem illi necessarius erat, cum facile posset non acceptare dominium, quando non expediebat, etiamsi illius capax esset?

24. *An idem de Apostolis dicendum quoad bona stabilia.* — Præterea idem videtur de Apostolis sentiendum; nam, licet reliquerint omnia, et voto se obligaverint ad paupertatem, non tamen est verisimile eos factos esse incapaces dominii; imo non desunt Catholici, qui existimant Apostolos, etiam post vocationem ad Apostolatam, habuisse proprium aliquarum rerum stabilium dominium, propterea quod Petrus, Matth. 8, et Luc. 4, legatur habuisse dominium, postquam, relictis omnibus, secutus fuerat Christum. Quam expositionem referens Maldonatus eam hæreticis tribuit, et graviter reprehendit Catholicos, qui eos imitati sunt, quia non oportet domum illam vocari Simonis, quia esset dominus ejus, sed quia vel antea fuerat, vel quia in ea solitus erat habitare. Sed, licet hoc probabile

sit, et facile possit sustineri, non video tamen in illa expositione errorem vel inconveniens aliquod, seclusa prava intentione hæreticorum; nam, sicut Petrus tunc habebat uxorem quoad vinculum, quam nihilominus comprehendit, cum dixit se reliquisse omnia, ut Sancti interpretantur, quia reliquerat illam quoad usum, et quoad animum, cum obligatione non amplius accedendi ad illam; ita quamvis adhuc tunc retineret proprietatem vel dominium domus, nihilominus vere dicere potuisset, illam cum aliis bonis reliquisse, quia, quantum in ipso erat, reliquerat illam uxori, vel parentibus, cum obligatione non usurpandi amplius, vel non retinendi illius dominium, quia non videtur necessarium ut exteriori actu transferret dominium in alium, et alius acceptaret, quod tamen oportebat fieri, ut abdicaret a se dominium, si antea illud habebat.

25. Nihilominus prior expositio simpliciter magis probatur, quia et magis pietatem fovet, magisque aliena est ab erroribus hæreticorum, et conferendo loca Scripturæ in rigore est magis consentanea proprietati verborum ejus. Sic etiam quod de Joan. Evangelista legimus, Joan. 19, accepisse B. Virginem in sua, ut Græci codices, et Vulgata Latina emendata legit, aliqui ita exponunt, id est, recepit illam in suam domum, seu in propria bona, ut nimirum ex eis illam aleret; cui expositioni assentire videtur Cardin. Baronius, 1 tom., anno Christi 34, num. 21, dicens Evangelistam Joannem, etsi piscator fuerit, ditiores aliis Apostolis piscatoribus fuisse, habuisseque Hierosolymis domum, in quam post Christi passionem Dei genitricem recepit, propter ea quæ de domo Joannis Evangelistæ refert Nicephorus, lib. 1 Historiæ, cap. 28; et Cedrenus, in Annalibus; sed illæ historiæ quoad hanc partem non faciunt fidem, ut in sect. 3 attingam, et verba ipsius Joannis non cogunt. Nam Patres hanc expositionem non admittunt. Sic enim interrogat Ambrosius in exortatione ad virgines: *Quomodo in suam, cum ipsi Apostoli dixerint: Ecce nos reliquimus omnia?* Et respondet, in spirituali sensu explicando illa verba, recepisse Joannem beatam Virginem in suam, id est, inter spiritualia bona, quæ erant propriæ Apostolorum divitiæ. Magis vero ad litteram D. Thom. cum August. ibi, tract. 119: *Accipit* (inquit) *illam in sua, non prædia, aut possessiones, sed officia, quibus ei diligenter et reverenter obsequabatur.* Quamvis autem ve-

rum sit ex his locis non colligi Apostolos eo tempore habuisse aliquam possessionem propriam, potest tamen ex auctoribus, qui hæc testimonia tractant, non obscure intelligi eos non fuisse illius incapaces, quamvis ex propria voluntate illis carerent.

26. *Quid sentiendum de Apostolis quoad dominium bonorum mobilium.* — De bonis autem mobilibus multi verisimiliter credunt non solum potuisse, sed etiam habuisse aliquando privatum dominium, ut vestimentorum quibus tegebantur, aut gladii, verbi gratia, quod Petrus habebat, quando illi Christus dixit: *Mitte gladium tuum in vaginam;* et quando per mundum dispersi evangelizabant, et ad victum et vestitum eleemosynas accipiebant, credibile est earum dominium comparasse, quia ea intentione dabantur, et illi simpliciter accipiebant; ergo apud eos manebat dominium, quia nec tunc erat jus conditum, cujus virtute transferretur dominium in alium, vel in aliquam communitatem. Nec cogimur dicere eos semper habuisse hanc intentionem, quia nihil ad eorum perfectionem referre videtur. Sic etiam quando Paulus propriis manibus laborabat, ut sibi necessaria compararet, quid obstat quominus dominium illius lucri sibi acquireret? vel ad quem transibat dominium illud, si in Paulo non erat? Video multo facilius de Apostolis dici posse, quod de viris solitariis supra dicebamus, semel habuisse animum nihil de rebus temporalibus accipiendi, nisi usum necessarium, et illud propositum nunquam retractasse. Dici etiam potest ex Christi institutione Collegium Apostolicum nihil habuisse, nisi in communi; et singulos Apostolorum vovisse eam paupertatem perpetuo servare; nihilque ut perpetuum unquam accipere, vel habere, sed solum nomine totius collegii, vel potius totius Ecclesiæ, et pauperum ejus. Et hoc quidem mihi etiam verisimilius est, tamen inde non infertur incapacitas dominii, ut ex dictis patet, nisi quis forte addat, Christum sua auctoritate fecisse illos incapaces. Sed hoc qua facilitate dictum fuerit, contemnetur, quia nec testimonio aliquo ostendi potest, neque probabili conjectura, quia hoc ad Apostolorum perfectionem nihil pertinebat, parumque necessaria tunc erat, quando in tota Ecclesia omnia bona erant communia, unde fortasse, ut infra dicam, ob temporum et hominum imperfectiorem et infirmitatem hæc introducta est conditio.

27. *Quid de monachis in solitudine degentibus existimandum quoad dominium.* — Idem fere discursus fieri potest de monachis qui in solitudine vivebant, sive omnino solitarii essent, sive in aliqua societate ejusdem eremi, ita tamen ut in singulis cellulis separatim habitarent, propria peculia habentes, de quibus disponere poterant, saltem in usus pios, et ex licentia senioris. Nam illos fuisse capaces dominii, imo et illud habuisse, salva sufficienti paupertate et perfectione, videntur persuadere tria ultima indicia superius adducta. De aliis vero in congregatione viventium probabilis apparet semper observatum fuisse, ut nihil proprium haberent, neque habere possent, sine facultate prælati. Quod vero essent incapaces, nullo modo ostendi potest; imo aliqua exempla in eisdem indicis adducta ex August., Pachomio et aliis, oppositum suadent. Idem sumi potest ex Hieronymo, epist. 26 ad Pamachium, ubi clare significat, se cum fratre Pauliniano habuisse dominium aliquarum possessionum, non obstante statu perfectionis, quem profitebantur, non quidem perpetuo, sed ad tempus, spectando fortasse commodam occasionem illas vendendi, et erogandi pauperibus, ut latius expendam infra tractando de paupertate Societatis. Nunc satis est ex illo loco plane colligi illum statum, quem Sancti illi profitebantur, non reddidisse illos incapaces dominii, imo nec obligasse illos ad statim relinquenda omnia; nemo autem (credo) negabit statum Hieronymi fuisse vere ac proprie religiosum, cum ipse multis aliis locis, præsertim vero epist. 13 ad Paulinum, cum inquit: *Nos autem habeamus propositi nostri principes Paulos et Antonios, Julianos, Hilariones, Macarios, etc.* Basilius etiam, in regul. 9, ex fusioribus, si attente legatur, significat, monachum etiam post professionem potuisse eo tempore in paterna hæreditate succedere, et non dicit eo ipso fuisse solitum transire in dominium monasterii, sed ipsum religiosum debuisse de illa sancte disponere, tanquam de re Deo consecrata.

ASSERTIO ULTIMA.

De tempore quo hæc solemnitas voti paupertatis religiose introduci cæperit.

28. Ultimo ergo dicendum est, hanc solemnitatem voti paupertatis, quod reddat hominem incapacem dominii, a temporibus Justiniani imperatoris universaliter esse introductam; an vero antea religio aliqua vel ex spe-

ciali concessionem Pontificum aut Episcoporum illam servaverit, mihi non constat. Prior pars constat ex Authenticis ejusdem Justiniani, in collat. 9, tit. 15, de Sanctissimis Episcopis, cap. 38: *Si qua mulier;* et collat. 1, tit. 5 de Monachis, cap. 6, quod incipit: *Illud quoque,* ex quibus sumptæ sunt lex *Si qua mulier,* et lex *Ingressi,* cod. de Sacrosanctis Ecclesiis, et lex *Nunc autem,* c. de Episcop. et Clericis, ubi decernit per professionem monachi omnes res ejus fieri monasterii, etiamsi expresse non donentur: *Et non erit* (inquit) *amplius diminuis illarum ullo modo.* Quod si quis dubitet quomodo potuerint leges civiles aliquid de re, quæ mere spiritualis et ecclesiastica est, disponere, respondemus quæstionem esse generalem, quæ de omnibus fere legibus, sub prædictis titulis contentis, interrogari potest. Multi ergo credunt Justinianum ex consensu Pontificum illas condidisse, vel certe eas, quæ in favorem et bonum Ecclesiæ cedebant, expresso vel tacito consensu Pontificum admittas fuisse; hujusmodi vero esse has prædictas leges, constat expresse ex Gregorio, qui non multo post Justinianum vixit, lib. 7 Epist., epist. 7, et habetur 19, q. 3, cap. 7, ubi sic inquit: *Quia ingredientibus monasterium convertendi gratia ulterius nulla sit testandi licentia, sed res eorum ejusdem monasterii juris fiant, aperta legis definitione decretum est.* Hæc Gratianus. In fine vero Epistolæ, ita Gregorius concludit: *Alia igitur omnia, quæ ex testamento prænominate Siricæ detinentur, quippe quod nullum esse legali sanctione permittitur, necesse est ut juri monasterii fraternitatis vestræ sollicitudine sacerdotali per omnia studia reparentur, quia imperiali constitutione operle sancitum est, ut ea, quæ contra leges fiunt, non solum inutilia, sed etiam profectis habenda sunt.* Idem responsum Gregorii relatum est a Gregorio IX, in cap. 2 de Testam., et in Conc. Oxoniensi IV, tom. Conciliorum, in cap. antepenult., sic dicitur: *Quoniam non licet viris religiosis aliquid proprium possidere, qui se et sua pariter in ipso religionis ingressu Domino dedicarunt, præsentis auctoritate definimus, ut nulla persona in regulari ordine constituta condere testamentum præsumat, cum nihil habeat suum temporale, quod transferre valeat in dominium alienum.* Quod Concilium videtur etiam alludere ad superiora jura, quæ sine dubio, postquam fuere condita, generali Ecclesiæ observatione recepta sunt. Quod constare etiam potest ex Concilio II, et c. *Cum ad monasterium,* de

Statu monachorum, et optime ex Concilio Tridentino, sess. 23, de Regul., cap. 2, et juxta hoc jus intelligendi sunt juris interpretes, quoties dicunt votum paupertatis, necessarium ad professionem vel ad statum religionis, excludere et proprium, et capacitatem proprii, ut videre licet in Hostiens., Innocent., Panorm. et aliis, in d. cap. *Cum ad monasterium*, et ita etiam loquitur Navar., Comment. 4 de Regul., n. 15, vers. *Decimum octavum*, et n. 18, vers. *Vigesimum tertium*, ubi etiam hoc votum requirit ad constituendum statum religiosum; loquitur tamen, ut dixi, juxta prædictum commune jus, non secundum intrinsicam necessitatem status religiosi. Ratio autem hujus institutionis primaria est, quia, licet hæc incapacitas simpliciter non sit necessaria ad perfectionem, quia sufficit actu dimittere omnia cum obligatione perseverandi in eo statu, nihilominus conferre potest ad tollendam radicem omnem occasionem proprietatis; item propter majorem quamdam immobilitatem; ac denique quia, sicut religiosus per professionem desinit esse sui juris, et sub dominio religionis constituitur, ita conveniens est ut accessorium sequatur principale, ita ut jure ordinario totum, quod religiosus habet, vel potest habere, in religionis dominium aut jus transeat, si illa sit capax.

29. *Objectio prima.* — *Diluitur.* — Sed objici potest primo, quia Gregorius, post dictas leges Justiniani, refert, Gordianam, et alias sorores ejus sanctimoniales habuisse proprium. Respondetur jam supra dictum esse, incertum nobis esse an status illarum feminarum fuerit vere et perfecte religiosus. Quod vero ad rem spectat, certum est non fuisse in vita regulari communi, seu in monasterio aliquo, sed in privata domo, et ideo personæ illæ, et omnes viventes in simili statu, sub prædictis legibus imperatoris non comprehendebantur; nam illæ loquuntur solum de religiosis profitentibus in aliquo monasterio; quia vero nunc, et saltem a tempore Concilii Lateran. sub Innoc. III, nullus est verus religiosus, nisi vota emittens in religione approbata, ut constat ex cap. ult. de Religiosis domibus, et Navar., et aliis Doctoribus citatis, ideo jure communi generaliter verum est paupertatem religiosam reddere incapacem dominii, quamvis hoc jus commune possit per speciale approbatum a Pontifice immutari.

30. *Instantia duplex.* — *Responsio ad pri-*

mam. — *Ad secundam.* — Sed instabis, nam idem Gregorius, lib. 3, epist. 6, loquens de quadam Petronina religiosa, ait, *res suas omnes, quas habere potuit, licet sibi jure potuissent competere, tamen eidem monasterio quod ingressa est, etiam specialiter donationis titulo contulisse.* Quibus verbis significat potuisse bona illa retinere, si voluisset; hoc enim indicant illa verba, *licet sibi jure potuissent competere*, liberali tamen donatione eas dedisse monasterio. Et infra ait Agnellum quemdam postea seduxisse illam religiosam, et de monasterio eduxisse, *resque ejus omnes, tam proprias quam eas quas de parte patris ipsius habere poterat, abstulisse;* in quibus etiam verbis significat Gregorius, feminam illam etiam post ingressum religionis habuisse res proprias, et jus ad hæreditatem paternam, cum tamen illud factum post tempora Justiniani acciderit. Respondeo priorem partem objectionis fundatam esse in æquivocatione illius relativi *sibi*; non enim referendum est ad præcedentia, sed ad subsequentia, id est, non ad Petroninam, sed ad monasterium, ita ut sensus sit, licet monasterio jure pertinerent, nihilominus ad majorem cautelam, speciali donatione fuisse etiam collatas; ita intelligunt glossa et omnes expositores in cap. *Perlatum*, 19, q. 3; et ad hunc sensum confirmandum expendenda est illa particula, *etiam specialiter donationis titulo*, etc. Nam respondet particula *licet*, quæ præcessit. Sensus ergo est, licet monasterium haberet unum titulum, additum esse alium. Juxta quem sensum fit potius ibi allusio ad jus introductum a Justiniano imperatore, quod jam erat receptum, et in praxi. Unde in posterioribus verbis res propriæ vocantur, non quia tunc essent propriæ, sed quia fuerant. Significatur enim ibi Petroninam quando ingressa est monasterium, aliqua bona possedisse, et ad alia habuisse tantum jus, quia adhuc erant sub potestate patris, cujus ipsa poterat esse hæres. Priora ergo vocantur ibi propria, ut distinguantur a posterioribus, non quia non jam essent monasterii. Et simili modo, de posterioribus dicitur potuisse habere partem hæreditatis paternæ, quia jure originis ad illam pertinebat, quamvis per professionem jam esset in monasterium translata. Et ideo in fine indistincte præcipit Gregorius omnia illa bona restitui monasterio cum fructibus et accessionibus eorum.

31. *Objectio secunda.* — *Solutio prima.* —

Secunda. — Tandem objici potest, quia saltem ad breve tempus potest religiosus professus etiam nunc habere dominium; ergo absolute non est incapax illius. Antecedens colligitur ex prædictis legibus et Authenticis, et ex cap. *Si qua mulier*, 19, q. 3, ubi statuitur, si persona habens liberos professa fuerit religionem, priusquam de sua substantia disposuerit, possit postea illam inter filios suo arbitrio (servatis scilicet aliis legibus) dividere, legitimam partem monasterio reservando; ergo signum est adhuc retinere dominium. Respondeo primum inde non sequi hujusmodi religiosum retinere dominium, sed solum liberam administrationem jure concessam, quantum ad illum actum, quæ non repugnat voto solemnem paupertatis, ut late Navar., Comm. 2 de Regul., num. 16 et seq., et n. 57. Deinde dicitur aliquibus jurisperitis non videri inconveniens religiosum professum retinere dominium ad breve tempus, ut videre licet in Baldo, in cap. *Cum causa*, de Re judicata, vers. *Quæro numquid*, et Felino ac Decio, in c. *In presentia*, de Probationibus. Quod si verum est, est optimum signum illam incapacitatem non esse ex natura rei, sed ex jure positivo, quod potuit aliquem casum similem excipere; de qua potestate ego non dubito; non censeo autem hujusmodi casum esse admittendum, nisi sit in jure expressus, quem ego hactenus non reperi. Sed de hoc iterum redibit sermo.

32. *Corollarium.* — Hæc sunt quæ de hujus juris origine invenire potui, ex quibus in summa colligere possumus, varios gradus paupertatis supra propositos, vel omnes, vel certe plures illorum fuisse in usu in Ecclesia pro varietate temporum et statuum religiosorum, atque adeo hunc modum paupertatis, per solemnem votum et incapacitatem proprietatis, non fuisse semper et in omni statu religioso observatum, maximeque vixisse pro universo statu religioso, in quo vita communis servatur, a prædicto tempore Justiniani imperatoris. De superiori vero tempore, quamvis certis indiciis constet non fuisse servatum in omni statu religioso quoad prædictam incapacitatem, imo nec quoad omnimodam proprietatis et dominii in particulari carentiam, non tamen ita mihi constat positive, ut sic dicam, ante Justiniani tempora in nullo loco, aut in nullo statu religioso, fuisse in usu illud paupertatis genus, et ideo id definite affirmare non possum, sed solum veluti negative dicere, non constare ex

historiis, vel Sanctorum exemplis, effectum hunc voti paupertatis habuisse alicubi hanc institutionem vel effectum ante illa tempora. At vero post tempora Justiniani non invenio etiam religionem aliquam fuisse institutam in vita communi, quæ illam paupertatem non servaverit; paulo enim post incepit religio Benedicti Beati, quæ semper paupertatem illam servavit, et de posterioribus idem constat; et idem credendum est de antiquioribus, quæ tunc erant in Occidentali Ecclesia; nam de Orientalibus, ut erat Religio Sancti Basilii, etc., minus certum id est; de nonnulla vero immutatione vel moderatione, quæ circa hoc facta est in Societate quoad aliquam partem, seu gradum religiosorum ejus, inferius suo loco dicemus.

CAPUT VIII.

UTRUM VOTUM PAUPERE EXCLUDENS PROPRIUM IN COMMUNI, LICEAT VEL EXPEDIAT IN RELIGIOSO STATU.

1. *Quæstio procedit in statu communitatis.*

— Hæc quæstio non habet locum in illo statu religioso, qui privatim et extra communitatem statui posset, sola rei natura, vel solo divino jure spectato, quem esse possibilem sæpe insinuat est, et infra in proprio loco ostendemus; in illo enim statu non habet locum dominium in communi, quia nulla supponitur communitas, in qua esse possit; et ideo si in tali statu paupertas existat, quæ proprietatem in particulari excludat, consequens necessarium est ut nullum dominium, vel in particulari, vel in communi relinquat; quamvis dicere possimus quoad priorem partem carentiam esse per modum privationis, quoad posteriorem vero per modum negationis. De hac nihilominus paupertate ostendimus in superioribus, non solum licitam esse, sed etiam sub consilio, nec solum in proprio statu religioso, sed etiam in alio privato vivendi modo, aliquid de illo statu participante, servari posse cum obligatione voti simplicis.

2. *Duplex paupertas in communitate possibilis.* — *Tres gradus paupertatis in communi.*

— Omisso ergo illo statu, in religiosa communitate duplex paupertas intelligi potest. Una est, quæ, licet excludat a singulis personis omnem proprietatem privatam, permittat nihilominus dominium in ipsa communitate. Alia vero est, quæ etiam a communitate dominium excludit, et consequenter ab omni-